

Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA)
MEMO / 20. října 2009

Agentura Evropské unie pro základní práva: Srovnávací zpráva o bytové situaci Romů a Travellerů v členských státech Evropské unie

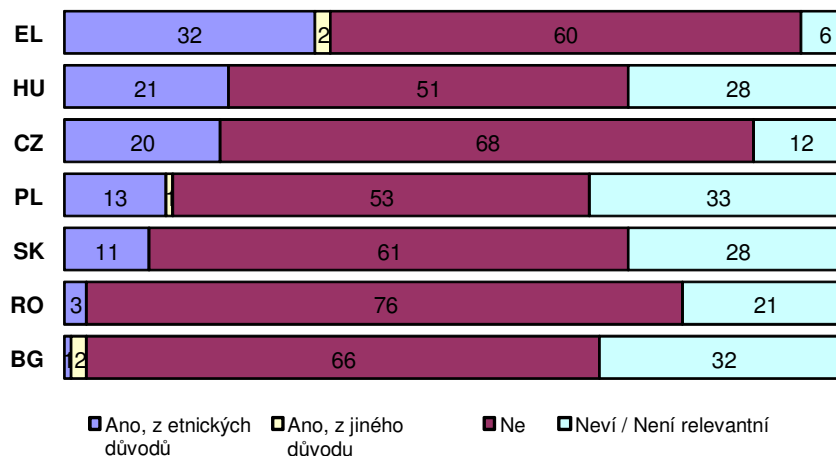
„Úřady vytvářejí ghetta a poté si stěžují, že v nich jsou problémy; ale pokud si Romové podají žádost o nájemní byt, obec jim nabídne pouze bydlení v ghettu.“¹

KLÍČOVÉ VÝSLEDKY

Diskriminace, nízké povědomí o zákonech, značně nedostatečné ohlašování diskriminace

Zkušenosti Romů s diskriminací související s bydlením v posledních pěti letech jsou v jednotlivých členských státech značně odlišné².

Zkušenosti s diskriminací v oblasti bydlení v posledních pěti letech (%)³

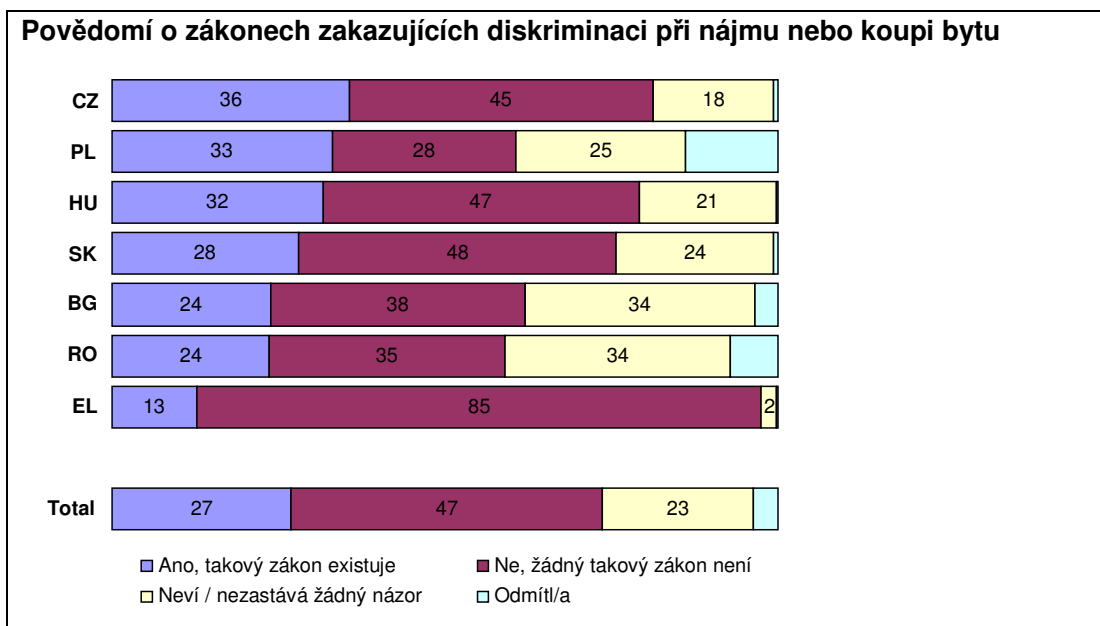

¹ Rozhovor s romským respondentem, 3.4.2009, FRA (2009). *Případová studie: Žijeme společně, Česká republika (Living Together, Czech Republic)*

² Průzkum agentury FRA nazvaný Menšiny a diskriminace (EU-MIDIS). Průzkum mezi Romy byl proveden v sedmi členských státech Evropské unie (BG, CS, EL, HU, PL, RO, SK). Viz <http://fra.europa.eu/eu-midis>.

³ „Diskriminace při hledání domu nebo bytu k nájmu či ke koupi ze strany lidí, kteří pracují ve veřejné agentuře pro bydlení, nebo soukromého majitele či agentury.“

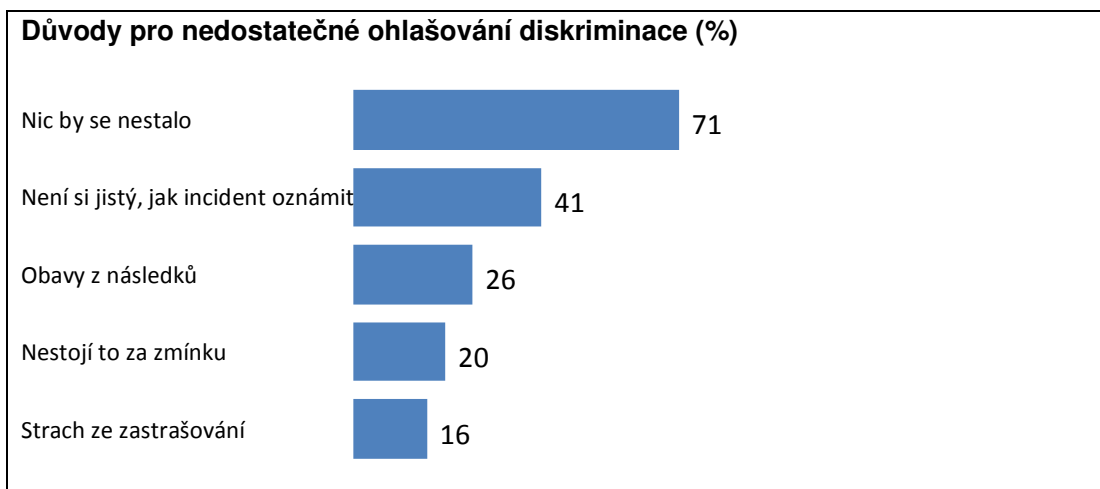
Nízké povědomí o zákonech

Pouze čtvrtina (27 %) všech romských respondentů věděla, že existují zákony, které při zajišťování bydlení zakazují diskriminaci v souvislosti s etnickým původem.

Značně nedostatečné ohlašování diskriminace

Navzdory vysokým mírám diskriminace vznesli Romové u orgánů pro rovné zacházení nebo veřejných ochránců práv v Evropské unii v letech 2000 až 2009 pouhých zhruba 500 stížností týkajících se bydlení. Výzkum ukazuje, že takové incidenty ohlásilo příslušným organizacím pouze 11,5 %⁴ dotčených Romů.

⁴ Agentura FRA: Průzkum EU-MIDIS

Agentura FRA je toho názoru, že:

- členské státy by měly zintenzívnit své úsilí o zvýšení povědomí o tomto problému a měly by šířit informace o právních předpisech upravujících zákaz diskriminace a o možnostech poskytnutí nápravy,
- členské státy by měly zajistit dostatečné zdroje pro specializované orgány, např. orgány pro rovné zacházení, aby tyto orgány byly schopny účinně plnit svou důležitou funkci.

Správná praxe: Prosazování právních předpisů o zákazu diskriminace

Finský Národní soud pro diskriminaci uložil v lednu 2008 podmíněnou pokutu ve výši 2 000 EUR realitní firmě ve městě Raahe. Firma souhlasila s pronájmem bytu romskému žadateli pouze pod podmínkou, že garantem pronájmu budou sociální služby města Raahe. Soud shledal, že se nejednalo o standardní postup vůči příslušníkům většinové populace v podobných situacích. Proto došel k závěru, že realitní firma diskriminovala žadatele na základě etnického původu⁵.

Špatná bytová situace a segregace v oblasti bydlení mají negativní dopad na vzdělání, zaměstnanost a zdraví

Ačkoli bydlení je pouze jedním rozměrem současné situace Romů, nerovnost v oblasti bydlení je jednou z nejviditelnějších známek sociálního vyloučení. Segregace v oblasti bydlení určuje další aspekty života, například přístup ke vzdělání, zaměstnání, zdraví či sociálním službám.

- Romské děti z rodin, které jsou vystaveny nucenému vystěhování, budou mít velké potíže při školní docházce.
- Ti, kteří žijí v odloučených osadách, budou s největší pravděpodobností navštěvovat segregované školy.
- Romové, kteří žijí v segregovaných komunitách nebo v nevyhovujících podmínkách, mají pouze omezený přístup k veřejným službám a sociálním sítím.
- Bydliště v segregovaných oblastech ztěžuje hledání práce a dojíždění do práce (tj. žádné nebo špatné dopravní spojení).
- Nevyhovující životní podmínky mají vážné důsledky pro zdraví, zejména pro zdraví žen a dětí.

Agentura FRA je toho názoru, že:

- členské státy by měly zajistit, aby bydlení Romů a Travellerů bylo cenově dostupné, obyvatelné a přístupné. Musí neprodleně zajistit pitnou vodu, elektřinu, odvoz odpadků, veřejnou dopravu, silnice a další infrastrukturu pro romské osady a sídliště Travellerů,
- členské státy by měly zajistit účast Romů a Travellerů na přípravě nových plánů bydlení, které se jich týkají,

⁵

<http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/sltk/home.nsf/PFBD/A85FDCAD7E5D1774C22573DA0049%208F0?opendocument>

- členské státy by se měly zabývat politikami a trendy, a to veřejnými i soukromými, které mohou na trhu s bydlením vyvolat rasovou segregaci,
- členské státy by se měly vyvarovat jakýchkoli celostátních, regionálních či místních politik nebo iniciativ zaměřených na usazování nebo opětovné usazování Romů na nevhodných místech či v nebezpečných oblastech nebo zaměřených na jejich vykazování do takových oblastí z důvodu jejich etnického původu a měly by takové politiky či iniciativy zakázat,
- Komise EU by měla provázat využívání strukturálních fondů Evropské unie s prováděním plánů rovných příležitostí a odstranění segregace v oblasti bydlení.

Správná praxe: Zlepšení zaměstnanosti pomocí bytové integrace

Pomocí programu Institutu pro zajištění náhradního bydlení a sociální začlenění usiluje město Madrid o zrušení chudinských čtvrtí přestěhováním jejich obyvatel do integrovaných příbytků, které jim tento institut pronajal. Program provází zúčastněné rodiny jejich sociálním začleněním. Od roku 1999 našlo prostřednictvím institutu zaměstnání více než 5 000 Romů. Pravidelný příjem ze zaměstnání je pro úspěšné začlenění rodin zásadní⁶.

Nucené vystěhování Romů by mělo být zastaveno

Romové a Travelleri, kteří žijí v neoficiálních osadách, nemají žádnou jistotu nájmu a jsou obzvláště zranitelní, pokud jde o nucené vystěhování. Existují případy masového nuceného vystěhování Romů z městských bytů, včetně vystěhování Romů, kteří pravidelně platí nájem, vystěhování bez předchozí výpovědi, vystěhování bez skutečné konzultace s postiženými komunitami a vystěhování doprovázená policejním násilím a ničením osobního majetku. Objevuje se mnoho případů, kdy úřady neposkytnou náhradní bydlení a/nebo odpovídající náhradu za vyvlastnění. Existuje vážný nedostatek oficiálních systematických údajů týkajících se počtu vystěhování z neoficiálních příbytků Romů a Travellerů.

Agentura FRA je toho názoru, že:

- členské státy by měly zajistit, aby právní předpisy přesně definovaly postupy zákonného vystěhování. Takové právní předpisy musí dodržovat mezinárodní normy v oblasti lidských práv, aby mohla probíhat přísná kontrola okolností, za jakých vystěhování probíhají. V případě zákonných vystěhování musí Romové dostat vhodné náhradní ubytování,
- k opatřením by měla patřit konzultace s dotčenou komunitou či dotčenými jedinci, přiměřená výpovědní lhůta, záruka, že vystěhování proběhne přiměřeným způsobem, skutečné opravné prostředky a bezplatná či levná právní pomoc dotčeným osobám. Nabízené náhradní bydlení by nemělo vyvolat další segregaci.

⁶ Případová studie agentury FRA (2009): Zlepšení bydlení Romů a rušení chudinských čtvrtí, Španělsko (Improving Roma Housing and eliminating slums, Spain)

Správná praxe: Manuál o právech Romů na bydlení⁷

Evropské středisko pro práva Romů (ERRC)⁸ vypracovalo ve spolupráci se Střediskem pro práva na bydlení a pro vystěhování (COHRE)⁹ a s Nadací Milana Šimečky (MSF)¹⁰ školící manuál o právech Romů na bydlení. Manuál poskytuje informace o různých složkách práva na adekvátní bydlení a o ekonomických a sociálních právech.

Nedostatek údajů a chybějící mechanismy pro sledování

Hlavními faktory, které ochromují iniciativy a politiky v oblasti bydlení Romů a Travellerů v celé Evropské unii, je nedostatek údajů rozlišených podle etnického původu, omezené finanční zdroje, nedostatek mechanismů pro sledování a posouzení dopadu a „chybějící individuální odpovědnost“ na straně regionálních a místních úřadů.

Agentura FRA je toho názoru, že:

- členské státy by měly zajistit pravidelný sběr relevantních údajů o bytové situaci Romů a Travellerů, které by byly rozlišeny podle etnického původu. Sběr takových údajů musí být doplněn o veškerá nezbytná ochranná opatření, která stanovuje mimo jiné směrnice Evropské unie o ochraně osobních údajů¹¹,
- členské státy by měly zajistit, aby provádění příslušných akčních plánů bylo náležitě a nezávisle sledováno a posuzováno s cílem zajistit užitečnou zpětnou vazbu pro následné kroky,
- místní úřady by měly získat veškeré nezbytné zdroje a jasné pokyny týkající se jejich úlohy v rámci vnitrostátních akčních programů pro bydlení Romů a Travellerů,
- Výbor regionů by měl prozkoumat způsob, jak usnadnit výměnu správné praxe, a měl by řídit diskusi mezi svými členy z místních úřadů o správné praxi v oblasti bydlení Romů,
- Platforma EU pro začleňování Romů by měla bydlení upřednostnit na svých nadcházejících jednáních v roce 2010.

⁷ <http://www.errc.org/db/00/B1/m000000B1.doc>

⁸ <http://www.errc.org/>

⁹ <http://www.cohre.org/>

¹⁰ <http://www.nadaciamilanashimecku.sk/>

¹¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.

Vznik zprávy:

V prosinci 2007 požádala Evropská komise Agenturu Evropské unie pro základní práva (FRA) o vypracování srovnávací zprávy o situaci Romů a Travellerů v Evropské unii. Na základě toho se agentura FRA po konzultaci s příslušnými zainteresovanými subjekty, včetně Evropské komise a Rady Evropy, rozhodla, že se zaměří na jejich bytovou situaci.

Souběžně provedla agentura FRA i průzkum diskriminace menšin (EU MIDIS). První zpráva o diskriminaci Romů byla zveřejněna v dubnu 2009 (<http://fra.europa.eu/eu-midis>). Konkrétní zpráva o diskriminaci Romů v přístupu k bydlení je prezentována souběžně s novou zprávou agentury FRA o bydlení Romů.

Základní informace o Romech:

Výraz Romové se používá jako zastřešující výraz pro skupiny lidí, kteří sdílejí více či méně podobné kulturní charakteristiky a historii trvalé marginalizace v evropských společnostech, např. Romové, Sintové, Travelleri, Aškalové a Kale atd.¹² Počet Romů v Evropské unii vychází z odhadů, jelikož na vnitrostátní úrovni údaje chybí. Podle těchto odhadů žije v Evropské unii zhruba 10 milionů Romů¹³. Vzhledem k chybějícím oficiálním údajům vyzývá agentura FRA vlády, aby začaly shromažďovat rozlišené údaje a aby přitom braly v úvahu citlivost sběru údajů o etnickém původu.

Základní informace o příslušných právních předpisech Evropské unie:

Právní předpisy zakazující diskriminaci: Na Romy se v plné míře vztahují právní předpisy EU, které zakazují diskriminaci na základě etnického původu v zaměstnání, při sociální ochraně a v rámci vzdělávání, stejně jako v oblasti přístupu ke zboží a službám, včetně bydlení. (Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, přijatá dne 29. června 2000, Úřední věstník L 180, 19. 7. 2000, s. 22–26). Tento právní předpis je v každém členském státě již proveden a je závazný.

Právní předpisy proti nenávislným výrokům či násilným útokům: Rámcové rozhodnutí Evropské unie o boji proti určitým formám a projevům rasismu a xenofobie podle trestního práva (dokumenty Rady 16771/07, 16771/07 COR 4 a 16351/1/08) zakazuje podněcování k násilí či nenávisti namířeným proti skupině osob či příslušníkům takové skupiny vymezené podle rasy, barvy pleti, náboženského vyznání, původu nebo národnostního či etnického původu. Tento právní předpis musí členské státy provést do listopadu 2010.

Zprávy agentury FRA jsou k dispozici na adrese: <http://fra.europa.eu>¹⁴

V případě dalších dotazů kontaktujte prosím paní Hellerovou z týmu agentury FRA pro spolupráci se sdělovacími prostředky:

E-mail: media@fra.europa.eu

Tel.: +43 1 58030-642

¹² Agentura FRA si je vědoma debaty o používání výrazu Romové a jejím záměrem není kulturní „asimilace“ příslušníků těchto dalších skupin mezi samotné Romy.

¹³ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 23. ledna 2008 o evropské strategii pro romskou menšinu P6_TA(2008)0035, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0035+0+DOC+XML+V0//EN>

¹⁴ Předchozí zprávy agentury FRA (EUMC) o bydlení: „Prolomení bariér – romské ženy a přístup k veřejnému zdravotnictví“ (Breaking the Barriers - Romani Women and Access to Public Health Care) a „Romové ve veřejných vzdělávacích systémech“, k dispozici na adrese: <http://www.fra.europa.eu/>